

מאחר שיספיקו לנו הסדרים לקרוא סדר אחד בכל שנה עד מולאי סוכות. דע כי מנהג שוטים הוא, ובעיבורי ארצנו כחוב צאלו סימן שמי השנים אחרי פסחו.

נאם אשר בן הרב ר' יחיאל וצו"ל

בה*

רששאלת מהו לנקוב כלי חרש העשוי למשקה ככונם משקה ולדלות צו ולעשותו מקוה.

תשובה מן צמכת מקואות¹ השוקם שצטלע אין ממלאין צה ואין מקדשין צה ואין מוין ממנה ואינה נריכה צמיד פחיל ואינה פוסלת את המקוה. היתה כלי וחצרה צמיד ממלאין צה ומקדשין צה ומוין ממנה ונריכה צמיד פחיל ופוסלת המקוה. ניקצה למטה או מן הצד אם אינה² יכולה לקבל מים כל שהוא כשרה, כמה יהא צנק כשפופרת הנוד, אמר ר' יהודה³ מעשה צוקם יהא שהיתה צירושלים והיתה נקובה כשפופרת הנוד והיו כל הטירות צירושלים נעשות על גבה ושלחו צית שמאי והרמיה⁴ צית שמאי אומרים עד שחפחת רוצה. ולפי⁵ פשטה דמתניתין קאי וכמה יהא צנקב אמאי דקליק מינה, כמה יהא צנקב ליצטל מחוצת שאיבה, שלא יפסל הנקב מחמת שאיבה, ומייתי עובדא דשוקם יהא שהיתה נקובה כשפופרת הנוד כדי שלא יפסלו המים המקלחין בחוכה. הכי משמע פשטא דמתניתין דצעי שיהיה הנקב כשפופרת הנוד לצטלו מתורת כלי לענין כלי שאיבה, ושיעור שפופרת הנוד הנו צרוב צ' אלצעות. אבל צפ"ק דיצמות⁶ מייתי עובדא דשוקם יהא על ענין עירוב המקואות כשפופרת הנוד, ומשמע שלא היו מ' סאה צוקם והיה מחובר למקוה שלם על ידי נקב כשפופרת הנוד. ותחלת דבר הוא כמה יהא הנקב, ולא קאי ארישא אלא אסיפא, אבל נקבה דרישא לא צעי כשפופרת הנוד כיון שהנקב הוא למטה צוקם ואינה יכולה לקבל מים כל שהוא נצטל מתורת כלי. וצתוספתא⁷ פליגי תנאי צהא מילתא, דתניא קסטלון המקלח צכרכים אם הוא נקוב כשפופרת הנוד אינו פוסל את המקוה ואם לאו פוסל את המקוה. הלכה זו העלו צני אסיא שלשה רגלים ולרגל שלישי הכשירו להם אפילו נקב כחוט. א"ר אליעזר צ"ר יוסי הלכה זו הוריתי צרומי לטהרה וכשצאמי אלל חצרי אמרו לי יפה הורית. צמה דצרים אמורים מן הצד, אבל מלמטה אינו פוסל את המקוה. ואם היה מקצל כל שהוא מן הנקב ולמטה הוא פוסל את המקוה. וסוגיא ציצמות

נקרא צצנת, שהוא מוקצה ליום שמחת תורה. וצ"צ אלו סדרים נקראים מצצנת של מולאי סוכות עד צ"ד מתצרי לשנה הצאה ותקנס צאלו הד' פרקים. הפרק הא' ממוצאי סוכות עד ערב הפסח, צשנים הפשוטות קורין צ"ה סדרים מצראשית עד לו את אהרן וסימנו פקדו פסחו² ופעמים צצין יציאת סוכות לערב הפסח צ"ה צצמות וצשנה זו אין אנו צריכין לחצר סדר עם סדר ופעמים יש ציניהם צ"ד צצמות והיו הסדרים עודפים על הצצמות ונצטרך מפני זה לקרוא צ' סדרים צצנת אחד, והמנהג צשני הסדרים ויקהל עם אלה פקודי³. וצשנים מעוצרות קורין צהם צ"ח סדרים מצראשית עד זאת תהיה וסימנה סגרו ופסחו⁴, ופעמים יש ציניהם צ"ח צצמות ואין צריכין לא לחלק ולא לחצר, ופעמים יש ציניהם צ"ט צצמות, צצסימן זה עודפת צנת אחת על הסדרים לסימן שנה הוא אחד של שני קציעות של אלו הא"ח הש"ג, וסימן זה מחלקים סדר אחד וקורין אותו צשמי צצמות. יש מקומות שמחלקין סדר ואלה המשפטים ויש מקומות שמחלקין סדר כי תשא ויש מקומות שמחלקים סדר וירא אליה ה', עכ"ל רצ סעדיה.

גרסינן צמגילה צפרק צני העיר⁵ רצצ"א אמר עזרא תקן להם לישראל שיהיו קורין קללות צצחורת כהנים קודם העצרת וצצמשהנה תורה קודם ראש השנה. מאי טעמא כדי שחלה שנה וקללותיה, ועצרת נמי ראש השנה לאילן הוא דחתנן⁶ צעצרת על פירות האילן. והרמב"ם ז"ל כתב צהלכות חפלה⁷ המנהג הפשוט צכל ישראל שמשלימין את החורה צשנה אחת וכו' עד המנהג הפשוט שיהו קורין צמדצר סיני קודם עצרת וכו'. הנה צאלו צ' סימנים הא"ח הש"ג צשנה מעוצרת אם אין מחלקין, דסדר אחד לשנים, אין הסימן של סגרו ופקדו⁸ ושל מנו ועצרו צאים כתקן, ולא יחצרו להיותם כשאר השנים עד שחגיע צנת של ראשי המעות ואלה מסעי שהם מחוצרים צשני סימנים, ולפיכך תקנו הראשונים לחלק כפי מה שגראה מדצרי אלו עמודי עולם. ויש מקומות צקאשטייליא שמחלקים צמקומות אחרים, קשה צעיניהם החילוק. יורנו רבינו דעמו התמימה.

הרי יודע מה שמצאת כחוב צסדר העיבור שהם צין מולאי סוכות לפסח צ"ט צצמות שחולקין סדר אחד לשנים וקורין אותו צשמי צצמות כדי לקיים סגרו ופסחו טעות, כי למה נחלוק הסדרים אותן שסדרו ותקנו אצותינו כדי לקיים סגרו ופסחו. מי אמרו לזה הסימן שגחלוק סדר אחד צצצילו

2 לפנינו במשנה: ואינה. אולם כן הוא בכ"י (גנזי משנה, י"ל ע"י א"י כץ, ע' רסג). 3 לפנינו במשנה: ר"י בן בתירא. 4 לפנינו במשנה: ופחתה... שיפחתו רובה. אולם ביבמות טו, א: והרחיבה. 5 מכאן ואילך מקבילים הדברים לפירושו של רבינו במקואות שם. וראה בתשובות שבכלל ל, ד וכלל לא, א. 6 טו, א. 7 מקואות ד, ד (מהר"ר צוקרמנדל ד, ו).

2 סימן זה נזכר בטור אור"ח סי' תכח. וראה ספר האורה ע' 81 ובמקומות שצ"יין המהדיר שם בהערה טז. 3 ראה סדור רס"ג ע' שסו. 4 סימן זה גם הוא נזכר בטור אור"ח סי' תכח. ושם: לפשוטה פקדו ופסחו ולמעוברת סגרו ופסחו מנו ועצרו וכו'. וראה להלן. 5 מגילה לא, ב. 6 ר"ה טז, א (פ"א מ"ב). 7 יג, ב. 8 צ"ל: ופסחו. בה * כ"י פריס 420 סי' נז (א. ע' 115—116). 1 פ"ד מ"ה.

דמוקמא ההיא דשוקת יהוא בעירוב מקואות סבירא ליה כההיא תנא דסבירא דמלמטה מהני נקב כל שהוא, הלכך צריכא היא לשנות פשוטא דמחניתין ולומר מילתא צאפיה נפשיה היא ולא קאי ארישא.

וזה לשון מורי רבינו מאיר מרוטנבורק שכתב לי בתשובה⁸, נראה לי דהלכה כר' אליעזר צ"ר יוסי דמעשה רב וחביריו נמי הודו לו דיפה הורה. ואע"פ דפשוטא דמחניתין משמע דוכמה יהא נקב קאי אמאי דסליק מניה, דמשמע אפילו למטה בשוליה צריך כשפופרת הנוד, מ"מ כיון דסתמא דתלמודא מיימי לההוא עובדא דשוקת יהוא צ"ק דיצמות לענין עירוב מקואות, אלמא לא קיימא אניקבה מלמטה לענין לפסול את המקוה, דהתם לא בעינן כשפופרת הנוד. וכן כתוב בפסקי הר' שמחה דניקבה למטה בשוליו שאין יכול לקבל מים כל שהוא לא בעינן כשפופרת הנוד. עד כאן לשון הר' מאיר מרוטנבורק זצ"ל. ורבינו שמשון⁹ הביא גם כן ראיה מן התוספתא¹⁰ דתניא מעין היוצא לתלמי ומן התלמי לצרכה ראשונים פסולין מפני שהן נשאבין. כיצד הוא עושה ניקב מעין זקנו¹¹ כל שהוא ונמצאו מים מועטים מטהרין את המרובים. ומעין זקנו הן למטה בשוליו הילכך סגי נקב כל שהוא. הרי כתבתי לך שהכריעו הגדולים דלא בעינן כשפופרת הנוד לבטלו מחורת כלי לענין שאיזה וסגי נקב כל שהוא כשהוא למטה בשוליו. אפילו הכי אין להקל לעשות מקוה לכתחילה ולהציא כל המים בכלי מנוקב אלא דווקא כמו ששני במשנה בשוקת והוא שהיא עומדת במקום אחד והמים מקלחין לתוכה או קסטלון המקלה מים צרכים או מעין היוצא לתלמי, אבל לא מלאני לצי לעשות מעשה להקל להציא מים בכלי מנוקב, וגם אתה אל תעשה כן. ושלוש כנפש אשר בן הר' יחיאל זצ"ל

נ"ב

שאלה ערב תשעה באב¹ לא יאכל בשר ולא ישתה יין. יש מי שאומר על שאנו עושין שלוקחין מן הדגים הממולחים ומצליים עם צללים ושמן וית לתקן הדג הממולח כדי שיצלו הצללים המלח וימתק הדג והכל בקדירה אחת שהוא שתי תבשילין. ילמדנו רבינו שיחיה, ומה שאומר צ' תבשילין שהוא כמו שאנו אומרים לענין פסח² אפילו גרמא ובישולא חשיב שני תבשילין.

תשובה מאחר שהצללים והשמן אינו כי אם לתקן ולצמם צהם הדג לא מיקרי שתי תבשילין. דהתם לא הו

אלא לזכר בעלמא, אבל הכא טעמא שלא להרבות מנות בשביל תענוג ורוב שמחה הלכך לא מיקרי שתי תבשילין כיון שאינו אלא לימן טעם דג.

אשר בהר"י זצ"ל

נ"ב

וששאלת מי שיש לו כאב בגרונו אם מותר לסוכו בשומן של חזיר.

דע כי הוא מותר. דלא אמרינן סיכה כשתייה¹ אלא כי ההיא דכתיבא בקרא דאסמכוה רבנן² עילויה, ותצא³ כמים בקרבן וכשמן בעצמותיו, דהיינו סיכה דתענוג, כמו סיכת שמן שנכנס לגוף ומעבדו. אבל סיכה דרפואה לא היא כשתייה וכדאמרינן בפסחים⁴ דמותר להניח חלב של שור הנסקל על גבי מכתו.

נ"ב

אבר עדים חתומי מטה עמדנו על שאלה שנשאלה מן הר' אשר נר"ו ועל תשובה שהשיב עליה בכתיבת ידו. והוא נוסחו של השאלה.

השאלה יורנו רבינו דין זה, דע כי ר' יהודה צ"ר יעקב ו' קרשף קנה קרקע מאלמנה ומאפטרופסים שמינו בית דין על יחומיה והקרקע הנזכרת היא צר מצר לר' יהודה ס"ט הנזכר, ובשעה שקנה הקרקע הנזכרת ר' יהודה ס"ט הנזכר ערער עליו ראובן שהיה גם כן צר מצר לקרקע הנזכרת והעלה אותה בדמים על ר' יהודה הנזכר, סוף דבר עלמה הקרקע הנזכרת עד שקנה אותה ר' יהודה הנזכר באלפים זהובים ועשו לו [שטר] מכר בקרקע האפטרופסים, וגם האלמנה מכרה עם האפטרופסים ומכרה לו שטר נדוניה שהיה לה על צעלה משמונה מאות זהובים מסכום עשרה פשיטין לבנים כל זהוב וזהוב עובר לסוחר. חזן אותה נדוניה טבת של שנת חמשת אלפים וששים¹ וששה ויש לו עדים ר' יהודה הנזכר כי באותו זמן לא היה פושט מטבע לכן מסכום עשרה פשיטין כל זהוב וזהוב, כי אם מן המטבע שהוא עכשיו פושט סכום ששה פשיטין כל זהוב וזהוב, נמצא שעולין אלו השמונה מאות זהובים לאלף ושלש מאות ושלשה ושלשים ושלשים זהובים מן המטבע שפשט עכשיו עשרה פשיטין בכל זהוב וזהוב. וגם יש לו לר' יהודה הנזכר כח שטר משכנתא שהיה על קרקע זו בשבע מאות ותמשים זהובים שפרע אותם ליחומים במאמר צ"ד, ועשו לו צ"ד מעשה צ"ד ונתנו לו כח שיהא יכול לדחות צו שטר

(פ"ד מ"ז). וצ"ל: ערב ת"ב לא יאכל אדם שני תבשילין ולא יאכל בשר וכו'. 2 פסחים קיד, ב.

נ"ב * כ"י פריס 420 ס"י ס (א. ע' 117). 1 שבת פו, א. 2 יומא עו, ב. 3 תהלים קט, יח. 4 כד, ב.

נ"ב * כ"י פריס 420 ס"י סא (א. ע' 117—120). 1 כן הוא בכ"י פריס. בכ"י קמברג' 503: חמשים.

8 הובאה בתשובות רבנו כלל ל, ד ובתשובות פסקים ומנהגים למהר"ם מרוטנבורג מהדורות כהנא, ב, תשובה קז. 9 בפירושו למקואות ה, ב. 10 ד, ה (מהר"י צוקרמנדל ד, ח). 11 כן הוא בפירוש הר"ש: נוקבן מעין זקנו. אבל בתוספתא (בשתי המהדורות): ניקבו מעין בקנה.

נ"ב * כ"י פריס 420 ס"י נח (א. ע' 116—117). 1 תענית כו, ב